

УДК 371.13:[78.07+792.8]

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МУЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ

Хе Сюефей

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

У статті розглянуто особливості музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії, визначено, що дисципліни циклу фундаментальної та науково-предметної підготовки, такі як: «Гра на музичному інструменті», «Основи теорії музики», «Аналіз музики в хореографії» створюють умови для якісної музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії; досліджено, що формування емоційного, усвідомленого та діяльнісно-практичного ставлення до музики на основі її сприйняття та у процесі її виконання відбувається за допомогою раціонального підбору організаційних форм, методів, засобів і представлення методичних матеріалів підтримки циклу фундаментальної та науково-предметної підготовки.

Ключові слова: музична культура; музична підготовка; музично-інформаційна компетенція.

Постановка проблеми. Напрями реформування вищої освіти Україні переконливо свідчать про необхідність вдосконалення підготовки майбутніх вчителів: підвищення якості освіти, формування професійного та компетентного фахівця, який володіє не тільки професійно значущими та особистісними якостями, а й зможе виявити та реалізувати творчий потенціал підростаючого покоління. Серед основних потреб, які виникають через проблеми якості освіти в Україні в контексті сучасних цивілізаційних змін, науковці називають необхідність форму-

вати кваліфікаційного конкурентного спеціаліста; виховувати інноваційну особистість, здатну сприймати і творити зміни, спроможну досягнути проблеми в інноваціях та їх продовжувати; навчати з випередженням, прищеплюючи навички проектування майбутнього; вчити самовдосконалюватись адекватно цивілізаційним викликам [5, с. 9]. Тому процес підготовки майбутніх вчителів потребує пошуку оптимальних шляхів її удосконалення. Особливо це стосується майбутніх вчителів хореографії, оскільки відбувається введення у навчально-виховний процес загаль-

ноосвітніх та дошкільних навчальних закладів у складі варіативної частини освітньої лінії «Хореографія». Таким чином, підготовка майбутніх учителів хореографії має бути спрямована на оволодіння передовими технологіями проведення хореографічної роботи з дітьми, новими методиками, які спираються на мистецькі інновації, формування професійної та музичної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне бачення професійної підготовки майбутніх хореографів було предметом досліджень багатьох науковців, зокрема: Г. Березової, Л. Бондаренко, Т. Благова, А. Брусніцина, А. Ваганової, Є. Валукіна, К. Василенка, К. Голейзовського, Р. Захарова, Ф. Лопухова, О. Мартиненко, А. Мессерера, О. Ридніна, О. Ситова, А. Тараканової, В. Уральської, П. Фриз, А. Шевчук та ін. Дослідження питання професійної компетентності майбутнього вчителя хореографії, який досконало володіє предметом, усвідомлено підходить до навчання та виховання учнів, володіє педагогічними якостями, знайшло відображення у роботах Л. Андрощук, О. Бурля, Ю. Богачова, С. Забрєдовський, О. Таранцева, Т. Тарасенко, Т. Сердюк, М. Рожко, Ю. Ростовська, Л. Цветкова, Ю. Шмакова та ін. Значущими у контексті розгляду теорії та методики хореографічної роботи з дітьми є досвід Н. Бугаєць, В. Волчукова, В. Годовський, О. Голдріч, Н. Корисько, М. Пінчук, Л. Савчин, С. Шалапа та ін. Разом з тим, недостатньо повно в сучасній літературі висвітлено проблему вдосконалення музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії.

Мета статті – висвітлити та проаналізувати особливості музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії, дослідити шляхи її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Погодимося з дослідженнями вчених, стосовно того, що студент хореографічної спеціальності сприймає музичне мистецтво в першу чергу на рівні м'язових і рухових реакцій, а слухові реакції спочатку відходять на другий план [14, с. 27]. Зауважимо, що для успішного створення та виконання хореографічного номеру студенту-хореографу необхідні знання музичного тексту у всіх тонкощах. Тому дослідження підвищення ефективності музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії дозволить формувати особливості сприйняття музики, без якої неможливо створити єдність хореографічної постановки та музичного виконання.

Визначимо зміст та структуру музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії. Вчені, досліджуючи проблему структури та зміст професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії, зауважують, що зміст професійної хореографічної освіти зводиться не тільки до наукових знань, а включає емоційно-образний світ мистецтва, історичні традиції й сучасні інновації, ціннісні орієнтації й відносини, особистісні творчі прояви й сукупність видів хореографічної діяльності [7, с. 50-51].

Аналіз освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра спеціальності «Хореографія» свідчить про те, що майбутній бакалавр з хореографії готується до педагогічної, навчально-виховної, науково-методичної та організаційно-керівної діяльності в системі навчально-виховних

та загальнокультурні закладів. Майбутній вчитель хореографії поєднує у своїй професійній діяльності, окрім вміння хореографічного виконання, здійснення постановки танців, балетних спектаклів ще і навчально-виховну діяльність з учнями як керівник хореографічного колективу.

Зокрема, І. Спінул визначає основні виконавсько-педагогічні вміння, необхідні вчителю хореографії: творчо проводити заняття хореографії у відповідності з метою, принципами і завданнями організації навчально-виховної роботи; загально-педагогічні вміння (комунікативні, проєктувальні, конструктивні, акторські й режисерські, логіко-професійні, методичні, дидактичні, організаційні); здійснювати художньо-педагогічне спілкування з дітьми; самостійно добирати танцювальний та музичний матеріал до занять; сприймати, інтерпретувати та виразно виконувати танцювальні рухи; аналізувати структуру та принципи побудови хореографічних постановок; визначати на слух стилі, жанри та форми музичного матеріалу; аналізувати, узагальнювати й використовувати у своїй роботі передовий педагогічний досвід у сфері художньо-естетичного виховання школярів; критично оцінювати результати власної педагогічної діяльності; творчо підходити і впроваджувати нові методики, програми та ідеї [11, с. 276]. Зауважимо, значна що частина вмінь майбутнього вчителя хореографії, керівника хореографічного колективу базується на рівні його музичної підготовки: це і добір музичного матеріалу, визначення його жанрів та стилів, їх хореографічна інтерпретація тощо.

Згідно до навчальних планів підготовки бакалавра спеціальності «Хореографія» у циклі фундаментальної та науково-предметної підготовки можна виділити розподіл дисциплін на історичні та теоретично-методичні. Кожний із цих циклів включає сукупність дисциплін спеціального характеру: історичні (історія хореографічного мистецтва, історія музики, народознавство та хореографічний фольклор України, народний костюм і сценічне оформлення танцю), теоретико-методичні (теорія та методика класичного, народно-сценічного, українського народного, сучасного бального, історико-побутового танців, основи теорії музики, ритміка та музичний рух, підготовка концертних номерів, мистецтво балетмейстера, методика викладання віртуозних рухів).

Отже, кваліфікаційні вимоги до вчителя-хореографа визначаються параметрами художньо-естетичних знань, а саме – видової різноманітності хореографічного мистецтва (класичний, бальний, народний та сучасний танець); виразних засобів як складових танцю (музики, сценічного вбрання, живопису, пластики); специфіки національних танців, техніки виконання [10, с. 185-189].

Погодимося з Т. Медвідь, що теоретико-методичні дисципліни стимулюють активність і самостійність студентів у навчанні, оскільки саме під час таких дисциплін створюються сприятливі умови для виявлення і розвитку у майбутніх вчителів хореографії творчих здібностей, формування здатності до пізнавальної діяльності, вміння аргументовано доводити свою точку зору [8, с. 63]. Вважаємо, що під час зазначених дисциплін відбувається формування музичної культури майбутніх вчителів хореографії.

Комплексний характер професійної підготовки майбутнього учителя-хореографа, за М. Тарасюк, передбачає вивчення студентами цілого спектру спеціальних курсів, спрямованих на формування основних якостей як педагога-балетмейстера так і хореографа-виконавця [12, с. 193]. На нашу думку, на музичну підготовку вчителя хореографії впливають дисципліни циклу фундаментальної та науково-предметної підготовки: «Історія музики», «Гра на музичному інструменті», «Основи теорії музики», «Аналіз музики в хореографії» тощо.

У наукових дослідженнях серед основних компетенцій майбутнього вчителя хореографії знаходимо музично-інформаційну компетенцію, яка, на думку Т. Медвідь, забезпечує володіння знаннями з теорії та історії музики, необхідними для роботи в хореографічному класі: відчуття метро ритму, здатність працювати в ансамблі з іншими танцівниками та концертмейстером, здатність до самостійного пошуку музичного матеріалу в мережі Інтернет, хрестоматіях, навчально-методичних посібниках, умінь його компоувати для певної хореографічної композиції (танцю), умінь працювати із звукозаписувальною та звуковідтворювальною апаратурою. Тобто такі уміння які характеризують музикальність. [9, с. 104]. Погоджуємося з автором, що без цієї складової неможлива професійна діяльність балетмейстера, керівника хореографічного колективу, артиста балету, викладача фахових дисциплін та репетитора. Вважаємо, що музично-інформаційна компетенція майбутнього вчителя хореографії є складовою його музичної культури.

Слід зазначити, що деякі дослідники зосереджують увагу на формуванні музичної культури майбутнього вчителя хореографії. Так, О. Ярошенко [14, с. 27] наголошує на тому, що цей процес є багаторівневим та вимагає відпрацювання відповідного репертуару, дотримання необхідних форм роботи під керівництвом викладача, самостійної роботи під час опанування виконавського-інструментальних або музичного інструмента, музично-теоретичних курсів, шляхом слухового сприйняття та у процесі особистого музикування. Учена наголошує на тому, що однією із складових музичної культури майбутніх вчителів хореографії є рівень сформованості навички читання нот з листа, який передбачений програмними вимогами до навчальної дисципліни «Гра на музичному інструменті».

Інші дослідники [2, с. 346] вважають основою розвитку музичної культури – естетичне сприйняття, а формування потреби в спілкуванні з музикою, естетичного смаку обумовлюється виховною функцією музики, яка впливає на всю емоційну сферу.

Аналіз напрацювань дослідників виявив, що музична культура майбутнього вчителя хореографії виражається через:

- наявність та розвиток музичних задатків та здібностей;
- наявність естетичних позицій особистості, ініціативи, установок на музично-педагогічну діяльність;
- системність та глибинність музичних знань;
- музично-естетичну активність, яка проявляється в уміннях, навичках як необхідних елементах музично-педагогічної творчості;

– розвиток почуттєво-ціннісного відношення та образного мислення, що дозволить орієнтуватися у різнобарв'ї музичних цінностей, формувати такі ціннісні орієнтації: як сприйняття, переживання, оцінка, смак, ідеал та погляди [13, с. 10].

Таким чином, постає ряд педагогічних задач, які сприяють формуванню музичної культури під час професійної підготовки: формування емоційного, усвідомленого й діяльнісно-практичного ставлення до музики на основі її сприйняття та у процесі її виконання [2, с. 346]. Приймемо це за один з напрямів удосконалення музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії.

Перше завдання, з точки зору Дін Юнь, націлене на розвивати емоційний відгук на музику, точність емоційного проникнення в її образну сферу; пробуджувати активне бажання засвоювати знання, набувати уміння і навички, бажання слухати і виконувати музику; виявляти зв'язки музики з життям [2, с. 346]. На нашу думку, формування емоційного ставлення до музики на основі її сприйняття у майбутніх вчителів хореографії спрямоване на влучне емоційне відтворення авторського задуму за допомогою хореографічних рухів.

Друге педагогічне завдання спрямоване на набуття досвіду усвідомленого сприйняття творів; вміння застосовувати музичні знання; не тільки відчувати, а й розуміти характер музичних творів та логіку їх розвитку. Ці педагогічні задачі реалізуються системно у комплексі, усвідомлене ставлення до музики формується на основі досвіду її емоційного і образного сприймання, і навпаки.

Формування діяльнісно-практичного ставлення до музики у процесі її виконання спрямовано на формування того компоненту музичної культури, який пов'язаний з формуванням музично-слухових уявлень і виконавських навичок [2, с. 346]. Вважаємо, що без сформованого діяльнісно-практичного ставлення майбутній вчитель хореографії не готовий до творчо-виконавської діяльності через відсутність або недостатню сформованість музично-виконавських вмінь.

При проведенні лекційних занять, вважаємо за доцільне, застосовувати візуалізацією навчального матеріалу у вигляді схем, таблиць, малюнків, презентацій, інфографіки, відеоматеріалів тощо. Ефективним для розвитку творчих здібностей майбутніх вчителів хореографії буде створення при проведенні лекцій проблемних ситуацій або проблемних запитань, які націлять майбутніх вчителів на здобуття нових знань через логічне мислення, узагальнення, раніше вивченого матеріалу, ініціативність. Викладач зобов'язаний для формування музичної культури у майбутніх вчителів залучати їх до високої активності на занятті.

Закріплення теоретичного матеріалу відбувається на практичних роботах. Тематика практичних занять є продовження та поглиблення тематики лекцій та націлена на формування практичних навичок: письмового відтворення буквенних позначень звуків; запису звуків основних ступенів; розрізнення мажорного та мінорного ладів; визначення розміру, темпу, динаміки твору; відображення ритмічного малюнку; вмінню про тактувати музичний твір; визначити музичну форму твору; музично-хореографічного аналізу; добору музичного супроводу; визначення кон-

структивних закономірностей музичних творів і узгодженню їх з системою рухів у танці тощо.

На нашу думку, ефективному формуванню музичної культури на практичних заняттях буде сприяти індивідуалізований підхід до кожного студента та організація групової роботи із застосуванням методів «мозкового штурму», за допомогою якого викладач спонукає студентів висловлювати за короткий проміжок часу якомога більше варіантів вирішення проблемного питання, методу case-study, який дозволяє спільними зусиллями колективу розв'язувати змодельовану або реальну проблему через обговорення та висвітлення поглядів на проблему кожного з студентів, або ділової гри, який у формі ігрової ситуації спрямовує студентів на необхідність прийняття рішень. Метод «мозкового штурму» буде доречним під час колективного обговорення тем, наприклад «Сучасні тенденції розвитку української та світової музики в хореографії». Методу case-study дозволяє спільними зусиллями колективу розв'язувати змодельовану або реальну проблему через обговорення та висвітлення поглядів на проблему кожного з студентів. Застосування даного методу може бути задіяне під час музично-хореографічного аналізу.

Для створення емоційної та творчої атмосфери заняття викладачу варто застосовувати у освітньому процесі методи стимулювання музичної діяльності – уміння виражати своє відношення до музичного твору образним словом, мімікою, жестами [3, с. 18].

Погоджуємося з Т. Благовою, що важливою умовою ефективності практичних та лабораторних занять є така організація діяльності студентів, яка б стимулювала їх до подальшої поглибленої самостійної роботи, активізувала їхню розумову діяльність [1, с. 73].

З метою оптимізації самостійної роботи студентів викладач не тільки визначає конкретні

навчальні завдання, а й складає інструктивно-методичні матеріали до їх виконання, методичні рекомендації, пропонує список необхідної літератури, навчальні відеоматеріали [6, с. 228]. Викладач формулює критерії оцінювання самостійної роботи, які мають бути чіткими, відповідну кількість балів за виконану роботу та пропонує для ознайомлення студентам перед виконанням завдань.

Для зручної організації самостійної роботи студентів з дисциплін музичної підготовки вважимо раціональним створення інформаційного освітнього середовища, яке буде об'єднувати навчальні матеріали до лекційних, практичних, лабораторних занять та самостійної роботи. Організація таким чином освітнього процесу музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії сприятиме формуванню їх музичної культури.

Висновки. Підсумовуючи необхідно зазначити, що аналіз проблеми музичної підготовки майбутнього учителя хореографії свідчить про те, що основними шляхами удосконалення музичної підготовки майбутніх учителя хореографії є: розробка і структурування змісту музичної підготовки в межах дисциплін навчального плану; раціональний добір організаційних форм, методів та засобів для ефективного формування музичної культури; організація методичних матеріалів підтримки циклу фундаментальної та науково-предметної підготовки у вигляді електронного освітнього середовища; дотримання та розв'язання в освітньому процесі задач формування емоційного, усвідомленого та діяльнісно-практичного ставлення до музики на основі її сприйняття та у процесі її виконання.

Перспективами подальших досліджень є: визначення та обґрунтування педагогічних умов удосконалення музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії.

Список літератури:

1. Благова Т. О. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у системі педагогічної освіти / Т. О. Благова // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Випуск 50. – Житомир: ЖДУ, 2010. – С. 72-76.
2. Дін Юнь. Сучасні погляди на проблему формування музичної культури молодших школярів / Дін Юнь // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2015. – Вип. 53. – С. 341-347.
3. Дорошенко Т. Методи навчання сприйняття музики / Т. Дорошенко // Початкова школа. – 2003. – № 6. – С. 18-20.
4. Інформаційний пакет мистецького факультету Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Режим доступу: http://www.kspu.kr.ua/download/inf_paketi/inf_paket_mistetskiy.pdf
5. Кремень В. Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін // Український педагогічний журнал. – 2015. – № 1. – С. 8-15.
6. Лекції з педагогіки вищої школи: навч. посіб. / [за ред. В. І. Лозової]. – Х.: Освіта. Виховання. Спорт, 2006. – 496 с.
7. Макарова Л. Н. Требования к компетентностной модели будущего хореографа / Л. Н. Макарова, М. Н. Юрьева // Высшее образование сегодня. – 2010. – № 4. – С. 50-53.
8. Медвідь Т. Актуальні проблеми підготовки майбутніх хореографів / Т. Медвідь // Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Умань, 16-17 травня 2015 р.) / ред. кол.: О. В. Дудник, Л. М. Андрощук. – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. – С. 62-65.
9. Медвідь Т. Компетентнісний підхід як основа сучасного процесу підготовки майбутнього хореографа у вищій школі / Т. Медвідь // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття. II Міжнародна науково-практична конференція, 14-15 квітня 2016 р. – Київ: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2016. – С. 100-108.
10. Митакович Л. А. Подготовка будущих педагогов-хореографов к решению профессиональных задач / Л. А. Митакович // Известия рос. пед. ун-та им. А. И. Герцина. – 2009. – Вип. 16. – С. 185-189.
11. Спінул І. Теоретичні підходи до інтерпретації професійної компетентності майбутнього вчителя хореографії / І. Спінул // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. – 2011. – Вип. 101. – С. 271-278.

12. Тарасюк А. М. Професійна підготовка майбутніх учителів хореографії до роботи у позашкільних закладах освіти / А. М. Тарасюк // Педагогічний альманах. – 2012. – Вип. 13. – С. 191-195.
13. Тельчарова Р. А. Уроки музикальної культури / Р. А. Тельчарова. – М.: Просвещение, 1991. – 158 с.
14. Ярошенко О. М. Читання нот з листа на початковому етапі музичної підготовки вчителя хореографії / О. М. Ярошенко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2010. – Вип. 9. – С. 27-31.

Хэ Сюэфэй

Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МУЗЫКАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФИИ

Аннотация

В статье рассмотрены особенности музыкальной подготовки будущих учителей хореографии, определено, что дисциплины цикла фундаментальной и научно-предметной подготовки, такие как: «Игра на музыкальном инструменте», «Основы теории музыки», «Анализ музыки в хореографии» создают условия для качественной музыкальной подготовки будущих учителей хореографии; исследовано, что формирование эмоционального, осознанного и деятельно-практического отношения к музыке на основе ее восприятия и в процессе ее выполнения происходит с помощью рационального подбора организационных форм, методов, средств и представление методических материалов поддержки цикла фундаментальной и научно-предметной подготовки.

Ключевые слова: будущий учитель хореографии; музыкальная культура; музыкальная подготовка; музыкально-информационная компетенция.

He Xuefei

National Pedagogical University named after M.P. Dragomanova

WAYS TO IMPROVE MUSICAL TRAINING OF A FUTURE TEACHER OF CHOREOGRAPHY

Summary

The research paper deals with the features of musical training of future teachers of choreography. It is found that the disciplines of basic as well as scientific and subject training, such as «Playing a Musical Instrument», «Fundamentals of Music Theory», «Analysis of Music in Choreography» create conditions for quality musical training of future teachers of choreography. It is studied that the formation of emotional, conscious, action-and-practical attitude to music based on its perception and in the process of its implementation is carried out through the rational selection of organizational forms, methods, means and presentation of educational materials to support the cycle of basic as well as scientific and subject training.

Keywords: future teacher of choreography; musical culture; musical training; music and information competence.